

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2015/16:3367

av Ali Esbati m.fl. (V)

med anledning av prop. 2015/16:135 Ett övergripande ramverk för aktiva åtgärder i syfte att främja lika rättigheter och möjligheter

1 Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att ta fram förslag på en separat lagstiftning om diskriminering i arbetslivet med möjlighet till semidispositivitet när det gäller aktiva åtgärder och tillkännager detta för regeringen.

2 Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås ändringar i diskrimineringslagen (2008:567). Ändringarna innebär att arbetet med aktiva åtgärder inom arbetslivet och utbildningsområdet ska omfatta samma diskrimineringsgrunder som diskrimineringsförbudet och att en förklaring av uttrycket aktiva åtgärder införs. Ett övergripande ramverk för arbetet med aktiva åtgärder anvisas, medan utformningen av de konkreta åtgärderna överlämnas till arbetsgivare respektive utbildningsanordnare att utforma i samverkan med arbetstagare respektive studenter, elever och barn.

Det nuvarande kravet på lönekartläggning för jämställda löner kvarstår och det föreslås att en sådan kartläggning ska genomföras årligen. När det gäller formerna för dokumentationen av arbetet föreslås att dagens krav på särskilda planer ersätts med ett allmänt krav på skriftlig dokumentation. Kravet på skriftlig dokumentation vid lönekartläggningen ändras till att omfatta företag med minst 10 arbetstagare i stället för dagens 25.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2017.

3 Vänsterpartiets allmänna synpunkter

För Vänsterpartiet är kampen mot diskriminering en viktig uppgift. I detta arbete ingår att förbättra de juridiska verktygen för att få till stånd en så effektiv och ändamålsenlig lagstiftning mot diskriminering som möjligt. Diskriminering är ett stort samhällsproblem som hindrar människor från att bli delaktiga fullt ut i samhället. Diskriminering drabbar individer men påverkas som regel av strukturella bakgrundsfaktorer. Det övergripande målet med antidiskrimineringsarbetet måste därför vara att i grunden förändra de strukturer, normer och institutioner som upprätthåller och återskapar diskriminering – inom arbetslivet, utbildningsområdet och i samhället i stort. För att komma till rätta med diskrimineringen krävs ett systematiskt, effektivt och långsiktigt arbete. Aktiva åtgärder för att systematiskt upptäcka och undanröja diskriminerande faktorer är därför avgörande för att nå målet om ett samhälle präglad av delaktighet och likaberättigande för alla individer och grupper.

Vänsterpartiet välkomnar regeringens proposition. Vi ser särskilt positivt på två av förslagen: dels förslaget om att ändra diskrimineringslagen så att arbetet med aktiva åtgärder inom arbetslivet och utbildningsområdet ska omfatta samtliga sju diskrimineringsgrunder, dels förslaget om att arbetsgivaren ska genomföra lönekartläggning för jämställda löner varje år och att detta ska omfatta företag med minst 10 arbetstagare. Vänsterpartiet har drivit bägge dessa frågor under lång tid.

Vänsterpartiet anser dock att frågan om hur man motverkar diskriminering inom arbetslivet bör ses över i sin helhet. Inriktningen bör vara att samla den del av diskrimineringslagstiftningen som rör arbetslivet i en separat lag. I det följande utvecklar vi vårt resonemang.

4 En separat lagstiftning mot diskriminering i arbetslivet

Den 1 januari 2009 trädde den nuvarande, samlade diskrimineringslagstiftningen i kraft. Diskrimineringslagen (2008:567) ersatte sju tidigare lagar på diskrimineringsområdet. Lagen föregicks av ett långt utrednings- och beredningsarbete. Till grund för den nya lagstiftningen låg Diskrimineringskommitténs slutbetänkande SOU 2006:22. När den borgerliga regeringen lade fram sin proposition 2007/08:95 skilde den sig på ett stort antal punkter från utredningens förslag. Den synpunkt som samtliga fackliga centralorganisationer lämnat i ett särskilt yttrande, att de delar av den nya lagen som gäller arbetslivet skulle regleras i en separat lagstiftning och att kraven på aktiva åtgärder skulle göras semi-dispositiva, tog den borgerliga regeringen ingen hänsyn till.

Vänsterpartiet var kritiskt till flera av propositionens förslag. Vi var även kritiska till det faktum att den dåvarande regeringen inte hörsammade de fackliga centralorganisationernas ovan nämnda synpunkter (motion 2007/08:A8). Vänsterpartiet har tidigare föreslagit att man vid en revidering av diskrimineringslagstiftningen åter bör lyfta frågan om en separat diskrimineringslag för arbetslivet samt möjlighet till semi-dispositivitet i vissa delar (motion 2012/13:A219). Vänsterpartiet menar att det finns all anledning att lyfta frågan på nytt i samband med att proposition 2015/16:135 behandlas i riksdagen.

I arbetslivet är det parterna som bär huvudansvaret för antidiskrimineringsarbetet. För att antidiskrimineringsarbetet ska bli en självklar och integrerad del i respektive parts ansvarsområde krävs att lagstiftningen harmoniserar med övrig arbetsrätt. Vidare måste den lagstiftning som gäller arbetslivet vara enkel att tillämpa ute på arbetsplatserna.

När den nuvarande sammanslagna diskrimineringslagen presenterades invände många remissinstanser att lagen var otydlig och komplicerad. De tre fackliga huvudorganisationerna LO, TCO och Saco förespråkade en separat lagstiftning för arbetsmarknadsområdet, framför allt för att det skulle tydliggöra att diskriminering är en arbetsrättslig fråga som lika självklart som annan lagstiftning som rör arbetslivet ska hanteras inom ramen för parternas ordning för samarbete och konfliktlösning (SOU 2006:22, s. 613).

Av samma skäl ville de fackliga huvudorganisationerna också att kraven på aktiva åtgärder skulle göras semi-dispositiva, dvs. att parterna skulle kunna ersätta lagens krav med avtal så länge det inte ger ett sämre skydd för arbetstagarna än vad lagen kräver. På så sätt skulle det bli än tydligare att det är parterna och inte staten som bär huvudansvaret för antidiskrimineringsarbetet i arbetslivet (SOU 2006:22, s. 614). I SOU 2014:41 framför LO, TCO och Saco återigen denna synpunkt. Regeringen har dock valt att inte heller denna gång hörsamma de fackliga centralorganisationernas synpunkter vad gäller semi-dispositivitet.

Vänsterpartiet anser att de synpunkter som LO, TCO och Saco fört fram är väl värda att lyssna på. Den del av diskrimineringslagstiftningen som rör arbetslivet bör samspela med övrig arbetsrättslig lagstiftning och de normer och tvistlösningsmekanismer som är etablerade på arbetsmarknaden. Därför är det rimligt att ha en separat lagstiftning mot diskriminering i arbetslivet. Förutsättningen för ett framgångsrikt antidiskrimineringsarbete i arbetslivet är att de som har ansvar för att genomföra det får vara med och utforma de redskap de ska använda. Så kan den svenska modellens

styrkor komma till uttryck också i antidiskrimineringsarbetet, genom att åtgärder får en mer konkret och relevant karaktär, samtidigt som uppföljningen kan bli tätare och mer effektiv.

Därför bör regeringen tillsätta en utredning med uppdrag att ta fram förslag på en separat lagstiftning gällande diskriminering i arbetslivet med möjlighet till semi-dispositivitet vad gäller aktiva åtgärder. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Ali Esbati (V)

Ulla Andersson (V)

Christina Höj Larsen (V)

Wiwi-Anne Johansson (V)

Daniel Riazat (V)

Daniel Sestrajcic (V)